

2021-01-29

Sveriges regering
Sveriges riksdag

Europaforum Norra Sveriges synpunkter på utkastet till Partnerskapsöverenskommelsen för programperioden 2021-2027

Europaforum Norra Sverige (EFNS) är ett nätverk för politiker på lokal och regional nivå från Norrbotten, Västerbotten, Jämtland Härjedalen och Västernorrland. EFNS är en mötesplats och kunskapsarena där EU:s politik analyseras och diskuteras i de avseenden där den berör norra Sverige. EFNS bevakar Europafrågor för att påverka EU:s lagstiftning, EU:s strategier och handlingsprogram samt EU:s budget. Syftet med EFNS är att tillvara ta norra Sveriges intressen både på den europeiska arenan och i förhållanden till den nationella nivån i frågor med ett tydligt europeiskt perspektiv.

Med anledning av regeringens framtagna Partnerskapsöverenskommelsen för programperioden 2021-2027 vill Europaforum norra Sverige framföra följande synpunkter:

- Partnerskapsöverenskommelsens (PÖ) framtagna borde ha genomförats av flernivåstyrelse och planerats med kunskap och förståelse för de regionala förutsättningarna
- Kontinuerlig dialog med lokala och regionala företrädare under framtagandet av PÖ är avgörande för att ge genomförande aktörer lämpliga förutsättningar att uppfylla EU:s mål för sammanhållningspolitiken, det är beklagligt att det inte skett.
- Att PÖ och därmed fondsamordningen tas fram parallellt med programskrivningsprocesserna försvårar utformningen av de operativa programmen inom europeiska struktur- och investeringsfonderna (ESI-fonderna) och leder till att komplementariteten mellan programmen uteblir.

Partnerskapsöverenskommelsen och flernivåstyrelse

EFNS vill inledningsvis uppmärksamma vikten av att sammanhållningspolitiken utgår från den s.k. partnerskapsprincipen som innebär ett nära samarbete mellan europeisk, nationell, regional och lokal nivå tillsammans med det privata näringslivet, akademien och civilsamhället. Samtliga partners bör aktivt involveras under hela programperioden - från utformning till genomförande, övervakning och utvärdering av fonder och program. Det är därför av största vikt att framtagandet av PÖ genomförs av ett flernivåsystem i samverkan. EFNS upplever inte att en sådan samverkan legat till grund för nuvarande utkast till PÖ.

PÖ fungerar som ett samlat strategiskt ramverk för inriktning och prioritering av ESI-fondernas genomförande, för de operativa programmen samt för hur fonderna ska arbeta tillsammans för att stödja hållbar tillväxt utifrån varje regions specifika förutsättningar och potentialer. OECD konstaterar i sin studie över regionerna i det nordliga glesbefolkade Europa att norra Sverige bidrar starkt till Sveriges och Europas tillväxt, och har goda möjligheter att frigöra ytterligare potential om det kan skapas bättre förutsättningar för innovation, fler satsningar på transport- och digital infrastruktur, samt ökat samarbete över gränserna. PÖ spelar en avgörande roll i att skapa dessa förutsättningar. Att PÖ utformas utifrån regionala förutsättningar är också särskilt viktigt för de nordliga regionerna i och med de specifika utmaningarna såsom stora geografiska ytor, låg befolkningstäthet, kargt klimat

och den särskilda hänsyn detta innebär för oss genom extra fondmedel inom den Europeiska socialfonden (ESF+) och den Europeiska regionala utvecklingsfonden (ERUF).

EFNS anser att framtagandet av PÖ borde ha skett i nära dialog med regionerna som har en särskilt viktig roll inom sammanhållningspolitiken i och med sitt regionala utvecklingsuppdrag. ESI-fondernas medel och samordning lägger grunden för att regionalt utvecklingsansvariga ska kunna utföra sina statligt delegerade uppdrag. Politiska företrädare från regional nivå borde därför ha haft reellt inflytande och delaktighet i utformningen av PÖ.

Den från nationell nivå bristfälliga dialogen och sena hanteringen av PÖ har försvårat programskrivningsprocessen inom ESI-fonderna. Transparens och regionalt inflytande under processen kring framtagandet av PÖ hade ökat möjligheterna att utforma programmen utifrån potentiella synergieffekter och minskat risken för att fonder överlappar varann. Det hade även underlättat förankringen av programmen i de politiska mål som satts upp inom ramen för EU:s sammanhållningspolitik. PÖ:s vägledande funktion har därmed varit svag om inte obefintlig. På så sätt har Sverige återigen missat möjligheten att uppnå reell fondsamordning, och viktiga synergieffekter mellan programmen går förlorade.

Ett smartare Europa genom innovativ och smart ekonomisk omvandling

EFNS ställer sig positiva till den föreslagna inriktningen under politiskt mål 1. Forsknings- och innovationsarbete i samverkan med privat sektor, offentlig sektor, civilsamhälle och akademi är fortsatt viktigt för norra Sveriges förmåga att bygga kapacitet och öka regionernas konkurrenskraft. Särskilt med tanke på regionernas demografiska, geografiska och naturbetingade nackdelar som: en gles, spridd och åldrande befolkning; ett kargt klimat; långa inomregionala avstånd.

Tvärsektoriell samverkan blir extra viktigt i norra Sverige och möjliggör bl a för små och medelstora företag att stärka sin konkurrenskraft genom att i högre grad medverka i innovationsprocesser samt öka sin egen forskning och utveckling. Insatsområden som distansöverbyggande teknik och stärkt innovationsförmåga ökar möjligheterna för regionerna att bygga kritisk massa samtidigt som människor enklare kan ta del av service.

Att kunna förbättra användningen av avancerad teknik och säkra nyttan av digitaliseringen blir ett sätt att skapa flexibla innovationsmiljöer och knyta ihop regionerna vars täta och kunskapsintensiva miljöer oftast finns i orter med närhet till regionens universitet och forskningsinstitut. Regionernas strategier för smart specialisering bör vägleda de fortsatta investeringarna i forskning och innovation för att på bästa sätt tillvarata de nordliga regionernas potential och därmed bidra till Sveriges och Europas utveckling.

EFNS välkomnar skrivelsen kring de regionala ERUF-programmens samverkan med regionalt kompetensförsörjningsarbete och ESF+ i frågor som rör kompetensutveckling. Samtidigt utelämnas viktiga detaljer kring avgränsning och komplementaritet programmen emellan. ERUF och ESF+ är två sidor av samma mynt som sammantaget bygger kapacitet för regional utveckling och nödvändig växtkraft hos människor och arbetskraft för att matcha de kunskaps- och kompetensbehov som följer av nya arbetssätt, tillgång till modern teknologi och uppkoppling samt utveckling av gamla och nya näringar.

Ett grönare och koldioxidsnålare Europa

EFNS välkomnar den föreslagna inriktningen för politiskt mål 2 där bland annat förnybar energi, ekologisk resiliens och den cirkulära ekonomin nämns som prioriterade insatsområden inom ERUF.

Norra Sveriges gröna omställning har en bärande roll i EU:s arbete mot målet om klimatneutralitet 2050. Investeringar i de gröna näringarna genererar jobb, stärker konkurrenskraften och upprätthåller en levande landsbygd. För att nå klimat- och energimålen är möjligheten att bedriva ett effektivt och hållbart skogsbruk är avgörande. Skogar med god tillväxt över tid kommer under all överskådlig framtid att binda koldioxid och leverera hållbar råvara till samhällsnyttiga, biobaserade produkter som ersätter fossil råvara.

Det finns utmaningar i exempelvis transportsektorns fossilberoende och såväl grön el som vätgas och biobränsle spelar en viktig roll i övergången. För att möta det växande behovet av biobränsle pågår intensiv forskning i norra Sverige, till exempel för att utveckla inhemsk produktion av bioflygbränsle med skogsbaserade råvaror. Insatser och anpassningar inom ramen för ERUF kommer att behövas för en effektiv omställning av transportsektorn.

I de nordliga regionerna görs just nu stora klimatinvesteringar som ett led i Europas gröna omställning, inte minst bland de energiintensiva basindustrierna, vilket underlättas av en stor tillgång på förnybara energikällor såsom vindkraft, vattenkraft och bioenergi. Det finns stor potential att utveckla och producera mer förnybar energi i norra Sverige men också utmaningar i att lösa problematiken med en framtida ojämn elproduktion. ERUF-medel är fortsatt ett viktigt instrument för satsningar på bland annat smarta elnät och smart energilagringsteknik vilka kommer kunna minska energisystemets svängningar och skapa ökad redundans.

Kunskapen kring framtida climateffekter och anpassningsåtgärder behöver öka i syfte att minimera risken att klimatrelaterade händelser skadar ekosystem, biologisk mångfald och dricksvatten. Åtgärder för klimatanpassning och resiliens är därför särskilt välkomna. I norra Sverige handlar åtgärderna exempelvis om att klimatanpassa transportinfrastruktur och samiska näringar.

Omställningen till en cirkulär ekonomi är nödvändig för att norra Sverige ska säkra tillgången på resurser för kommande generationer, minska utsläppen av växthusgaser, skydda människor och miljö från skadliga ämnen samt bibehålla näringslivets konkurrenskraft. Regionen är en av Europas skogrikaste och vårt hållbara skogsbruk och dess näringskedja är en viktig del i övergången till en cirkulär ekonomi.

Det är positivt att Fonden för en rättvis omställning (FRO) nämns som en kompletterande satsning till ERUF, särskilt med tanke på den teknikutveckling kring återvinning av koldioxid i industriprocesser som görs inom stål, gruv- och metallindustrin. Samtidigt anser EFNS att det finns ytterligare potential att utnyttja just vad gäller den cirkulära ekonomin, inkluderandet av hela värdekedjan och omställningen av stål-, mineral- och metallindustrin (se särskilt mål för FRO).

Ett mer sammanlänkat Europa

EFNS välkomnar möjligheten för norra Sverige att använda ERUF-medel för bredband och transportinfrastruktur. Utbyggnaden av bredband med hög överföringskapacitet är ett

högprioriterat investeringsområde för att frigöra den utvecklingspotential som finns i de nordliga regionerna, vilket OECD konstaterar i sin rapport om NSPA (Northern Sparsely Populated Areas).

Digitaliseringen kan överbrygga så väl fysiska som ekonomiska och sociala avstånd, både inom regionen och till övriga regioner inom EU. På samma sätt är ERUF-insatser för till exempel utveckling av intermodala terminaler, hamninfrastruktur, utbyggnad av infrastruktur för alternativa fordonsbränslen och särskilda åtgärder för delar av järnvägsnätet mycket viktiga ur ett regionalt perspektiv.

Ett mer socialt Europa

EFNS välkomnar skrivningen om behoven av distansöverbyggande och kapacitetsstärkande insatser i Övre och Mellersta Norrland till följd av stora avstånd och gles befolkning. Samtidigt anser vi att inriktningen för politiskt mål 4 ännu tydligare bör utformas utifrån arbetsmarknadens behov då arbetsmarknader ofta är regionala och lokala - särskilt i glesbefolkade områden. Vad som är framgångsrika lösningar och insatser är därmed helt beroende av var i landet man befinner sig. Regionala analyser och regional anpassning av handlingsplanen är avgörande för att insatser inom ESF+ ska få genomslag. EFNS vill även se ett förtydligande runt begreppet distansöverbyggande insatser. I den glesa geografi vi befinner oss i saknar omkring 30 procent av befolkningen möjlighet till bredbandslösningar. En farhåga är att det finns en övertro på digitala lösningar som inte är applicerbara i vår region.

EFNS anser att formuleringen om att ESF+ ska riktas till "kostnadseffektiva insatser där behoven är som störst" bör tas bort. En sådan formulering riskerar underminera möjligheter till de glesa regionerna då insatser med få individer över stora ytor sällan blir de mest kostnadseffektiva. I synnerhet om de ställs mot insatser i storstadsregioner. Detta är inte minst en farhåga kopplat till den stora summa pengar som föreslås destinerar till Arbetsförmedlingen. EFNS ifrågasätter generellt ansatsen att finansiera nationell ordinarie verksamhet istället för insatser utifrån lokala och regionala behov.

EFNS efterfrågar även en formulering om att ESF+ behöver fokusera på "kompetensförsörjning utifrån arbetsmarknadens behov" för att de satsningar som görs för så väl de som befinner sig långt från arbetsmarknaden, som andra, ska ha en reell potential att bidra till sysselsättning. Här kan med fördel även hänvisningar till hela upprustningssystemet göras, då förflyttningar i hela systemet behövs av alla olika grupper för att skapa livslångt lärande, inträde på arbetsmarknaden, omställning, matchning, integration mm.

Ett Europa närmare medborgarna

Under inriktningen för politiskt mål 5 anser EFNS att prioriteringen kring lokala platsbaserade utvecklingsstrategier genom sitt ensidiga fokus på hållbar stadsutveckling, missar syftet med EU:s sammanhållningspolitik - att stärka den sociala och ekonomiska sammanhållningen och skapa hållbar utveckling i hela landet. Uppdelningen mellan stad och landsbygd har en tendens att missa länken däremellan, som enligt OECD är avgörande för tillväxt. Därför behöver tillväxtpolitiken anpassas bättre till glesa regioners olika och särskilda förutsättningar och möjligheter.

Städer har en stor betydelse för den regionala utvecklingen i de glesa nordliga regionerna och är med sina olika karaktärer och storlekar viktiga nav i hela norra Sverige. Samtidigt finns en stor potential för glesa landsbygdsmiljöer att, inom ramen för lokala utvecklingsstrategier, skapa plattformar för att samla mindre aktörer och nå kritisk massa och nödvändig kapacitet. Brist på kompetens, kapital och administrativ kapacitet samt förståelse från nationell nivå förhindrar ofta mindre aktörer från att själva delta i och driva utvecklingsprocesser.

Att göra det möjligt för regioner och människor att hantera de sociala, ekonomiska och miljömässiga konsekvenserna av omställningen till en klimatneutral ekonomi

EFNS vill betona vikten av att inkludera hela värdekedjan i Fonden för en rättvis omställning, från stålindustrin till mineral- och metallindustrin. Dels för att göra största möjliga klimatnytta men också för att i Övre Norrlands fall, utforma programmet utifrån NUTS 2-nivå. Det är också viktigt att fonden kompletterar andra insatser som genomförs via strukturfonderna. Norra Sverige befarar att effekterna av strukturfonderna kan komma att reduceras av undanträngningseffekter där den permanenta överföringsmekanismen dränerar ERUF och ESF+.

Komplementaritet, synergieffekter och fondsamordning

EFNS efterfrågar en tydligare beskrivning av synergierna mellan Regionalfonden och Socialfonden. Vi ser positivt på att man inom Regionalfonden öppnat upp för att kunna arbeta mer med kompetensförsörjning. Det förutsätter dock tydligare riktlinjer kring hur Regionalfonden och Socialfonden ska komplettera varandra för störst effekt inom detta område.

PÖ behöver också tydliggöra hur komplementaritet mellan fonderna och RRF ska uppnås. Inom ramen för ERUF efterfrågar EU-kommissionen särskilt skrivningar om denna komplementaritet i de regionala programmen. I nuläget finns väldigt lite information om den nationella handlingsplanen för RRF tillgänglig för regionerna, vilket är problematiskt både ur ett programmeringsperspektiv och då de prioriterade områden som pekats ut som vägledande inom RRF är områden där regionerna redan har nationella uppdrag.

Parallellt med programskrivning inom Regionalfonden pågår programmering av olika program för gränsöverskridande samarbete (Interreg) där Sverige deltar. Utkastet till PÖ bör kompletteras med en beskrivning av hur dessa program kompletterar programmen inom Regionalfonden. Underlaget behöver också kompletteras med en beskrivning av den s.k. transnationella komponenten i de regionala programmen och vilken funktion denna ska fylla. En beskrivning av hur Regionalfonden och Socialfonden kan användas för att stärka kapacitet att delta i europeiska samarbeten, t.ex. genom s.k. interregionala innovationsinvesteringar I3, bör också finnas med.

EFNS ser positivt på att fokus läggs på landsbygden gällande innovationsförmåga och omställningen till ett grönare och koldioxidsnålare samhälle, men efterfrågar en beskrivning av komplementariteten och gränsdragningarna med CAP. Även om CAP inte omfattas av PÖ enligt instruktionen vore det en fördel att inkludera en beskrivning av hur ERUF, CAP, men även ESF+ ska samverka då flera områden potentiellt kan överlappa.

EFNS menar att den framtida jordbrukspolitiken bör fokusera på specifika och riktade insatser för jordbruket. Insatser som syftar till att stärka landsbygdens attraktivitet, kompetensförsörjning, företagande utöver jordbruket bör hanteras inom ramen för den

nationella landsbygdspolitiken. Regionalfonden och Socialfonden kan också bidra till att stärka innovation och företagande, grön omställning liksom kompetensförsörjning på landsbygden.

För att undvika överlappningar behöver regeringen tydliggöra hur ansvarsfördelningen för landsbygdsinsatser ska se ut inför kommande programperiod. De insatser för att stödja service på landsbygden som idag ryms i Landsbygdsprogrammet finansieras också av Tillväxtverket. Sedan 2019 har samtliga regioner i uppdrag att ta fram regionala serviceprogram. De regionala serviceprogrammen kan med fördel bli mer styrande för valet av insatser.

Jordbruksfonden ska enligt förslaget fortsatt finansiera lokalt ledd utveckling genom Leader-metoden. Leader-metoden (LLU) kan med fördel utvecklas för att fånga upp det ideella engagemanget som finns på landsbygden. Att bidra till att utveckla attraktiva landsbygder och livaktiga civilsamhällen blir fortsatt viktiga insatser inom LLU. Det är dock viktigt att skapa synergier till övrigt utvecklingsarbete i länen.

Antaget av Europaforum Norra Sverige 29 januari 2021

Glenn Nordlund (S) Ordförande EFNS Region Västernorrland	Åsa Ågren Wikström (M) Vice ordförande EFNS Region Västerbotten	Nils-Olov Lindfors (C) Region Norrbotten	Elise Ryder Wikén (M) Region Jämtland Härjedalen
Jonny Lundin (C) Region Västernorrland	Rickard Carstedt (S) Region Västerbotten	Britta Flinkfeldt (S) Norrbottens Kommuner	Robert Uitto (S) Region Jämtland Härjedalen
Erik Lövgren (S) Kommunförbundet Västernorrland	Ann Åström (S) Region Västerbotten	Anders Josefsson (M) Norrbottens Kommuner	Jonas Andersson (S) Kommunerna i Jämtlands län
			Daniel Danielsson (C) Kommunerna i Jämtlands län